

Jongeren moeten breder durven dromen over hun toekomstige mogelijkheden op de arbeidsmarkt

Wilthagen, Ton

Published in:
Het Financieele Dagblad

Publication date:
2020

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Wilthagen, T. (2020). Jongeren moeten breder durven dromen over hun toekomstige mogelijkheden op de arbeidsmarkt. *Het Financieele Dagblad*, 24.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

ILLUSTRATIE: HEIN DE KORT VOOR HET FINANCIËLE DAGBLAD

ARBEIDSMARKT

Jongeren moeten breder durven dromen over hun toekomstige mogelijkheden op de arbeidsmarkt

Ton Wilthagen is hoogleraar Arbeidsmarkt, Tilburg University. Reageer via expert@fd.nl.

Jongeren maken zich een voorstelling over wat ze later willen worden. Die droomberoepen hebben effect op hun toekomst op de arbeidsmarkt. Dat blijkt uit onderzoek van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (Oeso) getiteld 'Dream Jobs?' uit januari, gebaseerd op de internationale metingen van het Programme for International Student Assessment (Pisa).

Een half miljoen vijftienjarigen is gevraagd in welk beroep zij zich op dertigjarige leeftijd werkzaam zien. De algemene conclusie: de loopbaanverwachtingen van jongeren richten zich op een steeds beperkter aantal beroepen. Terwijl de arbeidsmarkt ingrijpend verandert. Dat kan niet gunstig zijn voor de toekomst.

De Pisa-studie uit 2018 laat zien dat in vergelijking met metingen uit 2000 de loopbaanverwachtingen van jongeren nauwelijks zijn gewijzigd. 47% van de jongens (een toename van acht

procentpunten ten opzichte van 2000) en 52% van meisjes (toename van vier procentpunten) uit 41 landen verwacht in één van slechts tien beroepen werkzaam te zullen zijn. Die top tien is sinds 2000 niet veranderd.

Het gaat onder de meisjes om de beroepen arts, leraar, manager, jurist, verpleegkundige, psycholoog, ontwerper, dierenarts, architect en politieagent. De jongens hebben deels dezelfde dromen; ingenieur, manager, arts, ICT'er, sporter, leraar, politieagent, automonteur, jurist en architect.

De zorg van de Oeso betreft een aantal punten. In de eerste plaats wordt de toenemende concentratie van droomberoepen sterk veroorzaakt door de verwachtingen van jongeren in achterstandssituaties en door jongeren die laag scoren op de Pisa-test. De Pisa-test meet iedere drie jaar het niveau van studenten op het gebied van lezen, wiskunde en natuurwetenschappen. Zonder goede studiekeuzebegeleiding en ondersteuning komen de dromen van deze jongeren niet uit wanneer zij de mismatch tussen hun ambities en de kwalificatievereisten ontdekken. Een op de vijf jongeren koerst op een dergelijke mismatch af, volgens het rapport. Dat leidt tot teleurstelling en mogelijke maatschappelijke kosten voor omscholing of werkloosheid.

In landen als Duitsland en Zwitserland worden de verwachtingen over veel meer beroepen verspreid. Hier is de keuzebegeleiding op basis van de arbeidsmarktsituatie goed georganiseerd. Bovendien kennen deze landen, net als Oostenrijk, een beproefd duaal stelsel van werken en leren, waardoor jongeren makkelijker de overgang van school naar werk maken. Ze kunnen in dat stelsel al werkende hun positie nog

verbeteren. De Oeso pleit ervoor om jongeren in deeltijd kennis te laten maken met de arbeidsmarkt, omdat het hun persoonlijke effectiviteit versterkt.

Een tweede zorg gaat over de bevinding dat jongeren uit achterstandssituaties die goed scoren op de Pisa-meting niet verwachten dat zij hoger onderwijs zullen volgen. Of dat zij in een baan terecht kunnen komen waarvoor doorgaans een universitaire studie is vereist. Een op de drie van deze jongeren die goed scoren zet door omstandigheden juist niet hoog in, waardoor hun potentie niet wordt behaald.

Het derde probleem dat Oeso signaleert is dat jongeren uit de meest achtergestelde groepen het vaakst dromen van beroepen met een hoog risico om te worden geautomatiseerd en waar weinig werkgelegenheidsgroei is. Deze toch al kwetsbare groep kiest dus voor een risicovolle loopbaan.

ZWAKKE LEERLINGEN

Welke lessen kan Nederland uit dit onderzoek trekken? Nederland springt er niet echt uit. In overzichten met een specifieke score krijgen we een gemiddelde positie. We weten dat de schoolprestaties van vijftienjarigen in Nederland op basis van Pisa-scores de afgelopen jaren fors zijn gedaald tot onder het gemiddelde van de 37 rijke landen in het onderzoek.

De combinatie van lagere scores en toenemende concentratie in beroepskeuzes is zorgwekkend. In ieder geval dient het niveau van onze leerlingen op belangrijke aspecten omhoog te gaan. Meer aandacht voor zwakkere leerlingen is hierbij urgent, hoe lastig de situatie in het onderwijs ook is. Die aandacht moet er in het bijzonder zijn voor jongeren die meer in hun mars

hebben dan zij zich realiseren.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek doet ook onderzoek naar droomberoepen, maar onder jongeren in de brugklas, dus van een iets lagere leeftijd. Ruim de helft van de brugklassers uit het schooljaar 1999/2000 wist destijds wat ze later wilde worden. Populair waren beroepen die deels ook in het Oeso-onderzoek terugkomen: kapper, piloot en dierenarts. In 2017 bleek ruim 18% daadwerkelijk in hun droomberoep of een aansluitende bedrijfstak te werken.

In Nederland zijn de uitkeringsinstantie UWV en onderzoeksinstituten in toenemende mate gericht op het vaststellen van - en communiceren over kansrijke beroepen. Een deel van de tien beroepen die de Oeso noemt, zoals leraar en verpleger, blijkt overigens nog steeds een kansberoep op onze arbeidsmarkt.

Het mbo-onderwijs in ons land kent een vast praktijkcomponent van één dan wel vier dagen per week. De jeugdwerkloosheid in Nederland behoort tot de laagste van Europa, zij het na Duitsland en Tsjechië.

Toch is er geen reden voor tevredenheid. Wij zijn in Nederland sterk geneigd individuele voorkeuren van jongeren als uitgangspunt te nemen, waar in het Duitse systeem de bedrijven veel prominenter aanwezig zijn en jongeren vakmanschap en toekomst garanderen. In Nederland hebben nog te veel jongeren moeite om de overgang van school naar werk soepel te maken.

Eerder deze week stelde VVD-Kamerlid Dennis Wiersma voor om bedrijven jongeren meer zelf te laten opleiden. Er is genoeg aanleiding om ons eigen stelsel nog eens aan een *reality check* te onderwerpen.

In een veranderende wereld is de top tien droombanen van jongeren sinds 2000 niet bijgesteld